

Kvarteret Bofinken, boende för den nya medelklassen

-En byggnadshistorisk exposé

Text och foto: Lars Bäckman.

I början av 1950-talet uppförs åtta hus strax nordost om den gamla staden. Husen får en för Visby exklusiv utformning och lägenheterna är större och har en standard utöver det vanliga. Men så är det också Stockholmsarkitekterna Erik och Tore Ahlsén som ritat byggnaderna.

Efterkrigstiden är en expansiv period för Visby. Stadens befolkning växer och 1950 bor det 13 600 invånare i Visby. Kvarteret Bofinken var som grannkvarteren i Sven Markelius stadsplan från 1934 avsatta till villabebyggelse. Men behovet av bostäder var stort, så det är framförallt flerbostadshus som byggs under 1940- och 1950-talet. Kvarteret Bofinken uppförs mellan åren 1950-53 efter systemet att en gård med två hus gjordes helt klara innan nästa två hus påbörjades. Ursprungligen var det flera bostadsrättsföreningar i område som i dag är en enda förening. Arkitekterna Erik och Tore Ahlsén ritade husen och byggmästare var Bror Eriksson.

Erik och Tore svensk arkitekt elit

Stockholms arkitekterna Erik och Tore Ahlsén tillhör 1950- och 60-talets svenska arkitektelit. Sedan 1937 drev de arkitektkontor tillsammans, men på sina meritlistor hade de anställningar hos dåtidens stora, såsom Gunnar Asplund och Erik Lallerstedt. Båda två var också möbeldesigners. Samtidigt som kvarteret Bofinken byggs tar också Årsta centrum i södra Stockholm form. Det är bröderna Ahlsén som är huvudarkitekter för detta område som ska bli ett föredöme för många av 1950-talets så kallade Grannskaps-, Community center. I anslutning till bostäderna skulle finnas ett torg med lokaler för kultur och fritid, men också butiker. Så var det inte i kvarteret Bofinken, men i Norrgathuset som uppfördes 1946, fanns det redan från början tobak-, livsmedels-, charkuteri- och mjölkaffär i bottenvåningen.

Erik och Tore Ahlsén skulle få stor uppmärksamhet och uppmärksamhet för flera av sina byggnader. De fick inte mindre än två gånger det prestigefyllda Kasper Sahlin priset. De prisbelönta projekten är Medborgarhuset i Örebro och PUB huset i Stockholm. Båda byggnaderna är uppförda i slutet av 1950-talet.

50-tal når svensk arkitektur sin höjdpunkt

Bröderna Ahlséns arkitektur står för en humanistisk modernism som vi i dag förknippar med svenskhet. Det är inte heller någon tillfällighet att just svensk arkitektur var internationellt ledande under 1950-talet. Tittar vi närmare på byggnaderna i kvarteret Bofinken så ser vi exempel på detta i burspråkens variationer i

huskropparna och takvinklarna och det finns också en lekfullhet i utformning och fönsterplacering. I såväl exteriör som interiör visar kv Bofinken på en hantverksmässig omsorg och ett mer påkostat materialval än vad som var gängse i Visby vid denna tid. Arkitekterna valde också sten runt entréer och ritade dörrar och andra detaljer. Här fanns inte utrymme för något prefabricerat.

Konstnärlig utsmyckning som väckte uppmärksamhet

Det som säkert väckte mycket uppmärksamhet var de abstrakta färgfält i geometriska mönster som konstnären Harry Boostrom utsmyckat byggnaderna med. Samma typ av moderna färgstarka och abstrakta väggfält hade också fasaderna i Årsta centrum fått. Harry Boostrom var framförallt bildkonstnär, med utförde flera muralmålningar. Harry var född 1917 i Guldrupe, Gotland och dog 1996. Sin konstnärliga utbildning fick han bland annat som elev hos Isaac Grünewald. Harry Boostrom är en av Gotlands mest framgångsrika moderna konstnärer. Hans konst finns bland annat på Nationalmuseum och Moderna Muséet i Stockholm. Men i Visby kan man se hans utsmyckning förutom på kv Bofinken även i kv Huggaren där han också stod för färgsättningen.

Från gård till park

Men det var inte bara byggnaderna i kv Bofinken som gavs mer omsorg. Utemiljön är viktig i 1950-talets byggnation. Tidigare hade de ofta ganska begränsade gårdarna framförallt utnyttjats för koloniträdgårdar. Men under 1950-talet finns moderniteter som kylskåp och konserver. Eget odlade behövdes knappast då. Nu är gårdsmiljön istället utformad för fritid, nöje, lek och lyst. Från början fanns här även en damm, vilket tillhörde 1950-talets parker. Biltrafiken är också helt separerad gårdsmiljön. Garage och parkeringsplatser finns i områdets utkant. Husen är placerade i en park med lekplatser och blomrabatter.

Boende för den moderna människan

Varför anlätades välkända Stockholmsarkitekter för att rita ett antal större bostadsrättslägenheter i Visby? Visby folkmängd ökar kraftigt under dessa år. 1952 blir Gotlands 92 socknar 14 kommuner och i Visby växer en ny medelklass fram. Det är tjänstemän inom bland annat stat och kommun samt inom kyrkan. Visby lasarettet behövs också attraktiva lägenheter för att rekrytera läkare. Det är dessa grupper som är de första som flyttar in. I kv Bofinken hittar vi också kanske Visbys exklusivaste lägenheter. De fyra stora etagelägenheterna med utsikt över den gamla historiska staden. Brf Bofinken är något annat, det är modernt och det har framtiden för sig. Det är alltså inte så märkligt att PEAB:s nybyggnation strax intill inspirerades av kv Bofinkens 50-tals arkitektur.

